

ISC
Islamic Studies Center
کدهمایش 01220-86613

هشتمین همایش ملی حکیم سبزواری، طراحی و آسیب شناسی برنامه درسی و متون آموزشی فلسفه اسلامی

**th National Conference in Honor of Hakim Sabzevari, Designing
and Pathology of Curriculum And Textbooks of Islamic Philosophy**

طراحی برنامه پیشنهادی از تحول در برنامه درسی رشته فلسفه و کلام اسلامی تا ایجاد رشته

فلسفه کاربردی (دوره کارشناسی پیوسته) با تجربه مدیریت گروه در دانشگاه مازندران؛

(براساس برنامه «تحول حوزه آموزش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری»)

فرشته ابوالحسنی نیارکی^۱

چکیده

گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه مازندران براساس برنامه «تحول در حوزه آموزش وزارت عتف» (۱۴۰۱-۱۴۰۲)، با هدف به روزرسانی، نیازمحوری، مسأله محوری و توجه به مسائل مبتلابه و چالش های معرفتی مخاطب امروزی، کیفی سازی برنامه درسی و حذف هم پوشانی ها و سرفصل های تکراری و همچنین افزایش تعدادی واحد درسی عملی و کاربردی (تخصصی) و افزایش مهارت های استدلال، تفکر انتقادی و گفتگوی ثمربخش، و البته توجه به کارآفرینی و موقعیت شغلی مخاطبان، اقدام به تحول در برنامه درسی، سرفصل، متون آموزشی و منابع نموده است که برای این هدف در دو بعد، فعالیت می کند: ۱) تغییر در برنامه درسی و متون آموزشی رشته فلسفه و کلام اسلامی؛ ۲) ایجاد رشته فلسفه کاربردی. این برنامه آموزشی، با حمایت کمیته تحول برنامه درسی و معاونت آموزشی دانشگاه مازندران در حال برنامه ریزی است و هنوز به مرحله قانونی و اجرا نرسیده است. تغییر در برنامه درسی گاه از طریق ۱) استفاده از واحد معادل مناسب با رشته؛ ۲) تغییر عنوان، سرفصل یا متون آموزشی؛ ۳) حذف تعدادی درس و انتخاب جایگزینی مناسب و ۴) تقلیل یا افزایش واحد برخی دروس و ... ارائه می شود. ایجاد رشته فلسفه کاربردی که البته مبتنی بر آموزه ها و مبانی فلاسفه دوره اسلامی طراحی می شود، با هدف ایجاد یک رشته مهارت محور، کارآفرین و کاربردی-عملی است. این دو رشته، به عنوان دو رشته نظری و کاربردی در یک گروه آموزشی، قابلیت این را خواهند داشت که دانشجو و مخاطبین، از هر دو رشته بهره برده و با توجه به آیین نامه های تدوینی، با گذراندن برخی واحدها از رشته دیگر، در دو رشته فارغ التحصیل شوند.

کلیدواژه ها: سند تحول حوزه آموزش وزارت عتف، رشته فلسفه و کلام اسلامی، رشته

فلسفه کاربردی، کاربردی سازی، مسأله محوری، نیازمحوری

^۱ استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه مازندران: f.abolhasani@umz.ac.ir

مقدمه

گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه مازندران، در راستای برنامه «تحول حوزه آموزش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» (۱۴۰۱-۱۴۰۴) و به جهت تأکید بر مهارت‌افزایی، به‌روزرسانی، کاربردی‌سازی و البته افزایش ضریب و امکان اشتغال‌آفرینی دانش‌آموختگان با کارووزی و همچنین توجه به مسأله‌محوری و نیازهای ضروری امروز جامعه ایرانی، یعنی افزایش مهارت‌های استدلال، تفکر انتقادی و گفتگوی ثمربخش، تغییر و بلکه بالاتر از آن، تحول در برنامه درسی، سرفصل دروس و متون آموزشی را در دستور کار قرار داده است و برای این مهم، در دو بعد زیر همت گمارده است: ۱) تغییر در برنامه درسی و سرفصل دروس و متون آموزشی رشته فلسفه و کلام اسلامی؛ ۲) ایجاد رشته جدید «فلسفه کاربردی» (مبتنی بر مبانی فلاسفه بومی-اسلامی).

رشته فلسفه و کلام اسلامی، با برخی تغییرات با هدف به‌روزرسانی و توجه به نیازهای علمی مخاطب و جامعه، مسأله‌محوری و توجه به مسائل مبتلابه و نیازها و چالش‌های معرفتی مخاطب امروزی، کیفی‌سازی برنامه درسی و حذف هم‌پوشانی‌ها و سرفصل‌های تکراری و همچنین افزایش تعدادی واحد درسی عملی و کاربردی (تخصصی) و افزایش مهارت‌های استدلال، تفکر انتقادی و گفتگوی ثمربخش خواهد آمد که به عنوان رشته نظری و سنتی گروه مورد توجه است.

اما ایجاد رشته فلسفه کاربردی که البته مبتنی بر آموزه‌ها و مبانی فلاسفه دوره اسلامی طراحی می‌شود، با هدف ایجاد یک رشته مهارت‌محور، کارآفرین و کاربردی-عملی است. این دو رشته، به عنوان دو رشته نظری و کاربردی در یک گروه آموزشی، قابلیت این را خواهند داشت که دانشجویان و مخاطبین، از هر دو رشته بهره‌برده و با توجه به آیین‌نامه‌های تدوینی، با گذراندن برخی واحدها از رشته دیگر، در دو رشته فارغ‌التحصیل شوند. فارغ‌التحصیلی از رشته فلسفه و کلام اسلامی، برای ادامه تحصیلات تا مقطع دکتری تحصیلی و پژوهش در فلسفه اسلامی و فارغ‌التحصیلی در رشته فلسفه کاربردی برای افزایش مهارت‌ها و کارآفرینی همراه با پروژه عملی و کارووزی جهت پیوستن به بازار کار مورد نظر است.

برای طراحی برنامه نوین گروه از مشورت با اساتید و دانشیاران رشته تخصصی در کارگروهی که به همت دانشگاه مازندران ایجاد خواهد شد، بهره می‌جوییم. این برنامه به امضای اساتید گروه «فلسفه و کلام اسلامی» دانشگاه تهران و اساتیدی از سایر دانشگاه‌ها خواهد رسید و تاییدیه می‌گیرد. در ذیل اعضای پیشنهادی کارگروه معرفی می‌شود:

تصویب در اعضای کارگروه تحول در برنامه درسی رشته فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه مازندران

دانشگاه مازندران	امضا	اعضای گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تهران	امضا	اعضای کارگروه علمی	امضا
دکتر فرشته ابوالحسنی نیارکی (استایار)		دکتر احد فرامرز قراملکی (استاد)		دکتر محسن جوادی (استاد دانشگاه قم)	۳
دکتر رمضان مهدوی آزادینی (دانشیار)		دکتر حسن ابراهیمی		دکتر رضا اکبری (استاد دانشگاه امام صادق)	
دکتر محمود دیانی (استادیار)		دکتر زینب برخورداری (دانشیار)		دکتر عین‌اله خادمی (استاد دانشگاه شهیدرجایی)	
دکتر مهدی خبازی (دانشیار)		دکتر مهدی عظیمی (دانشیار)		دکتر زهره توازیانی (استاد دانشگاه الزهرا)	
دکتر مهران رضایی (استادیار)		دکتر قاسمعلی کوچنانی		دکتر قدرت اله قربانی (دانشیار دانشگاه خوارزمی)	
دکتر عیسی محمدی نیا (مدرس گروه)		دکتر علی مطهری		دکتر حمیدرضا آیت‌اللهی	
دکتر کوکب دارابی (مدرس گروه)		دکتر نادیا مفتونی (دانشیار)		دکتر محمد سعیدی مهر (استاد دانشگاه تربیت مدرس)	
دکتر حوریه باکویی (مدرس گروه)				دکتر سحر کاوندی (دانشیار دانشگاه زنجان)	
				دکتر محسن جاهد (دانشیار دانشگاه شهیدبهشتی)	
				دکتر محمد اکوان (دانشیار دانشگاه آزاد)	
				دکتر عبدالله صلواتی (دانشیار دانشگاه شهیدرجایی)	
				دکتر هاشم قربانی (استادیار دانشگاه قزوین)	
				دکتر سعید ناجی	

۱. تغییر در برنامه درسی و سرفصل دروس رشته فلسفه و کلام اسلامی

۱-۱. آسیب‌شناسی برنامه درسی موجود در رشته فلسفه و کلام اسلامی

برنامه درسی رشته فلسفه و کلام اسلامی (کارشناسی پیوسته) در تاریخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۴، در کمیسیون برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بازنگری و تصویب شده است. با این حال در برنامه بازنگری شده، برخی نواقص و چالش‌ها و مسائل پیش‌روی اساتید و دانشجویان رشته است که سبب شده است گروه فلسفه و کلام اسلامی، به تغییرات در برنامه، سرفصل، عناوین و متون آموزشی رشته پردازد.

برخی از عوامل در ذیل تبیین می‌شود:

۱) هم‌پوشانی و تکرار مباحث در برنامه درسی؛ به سبب اشتراک مباحث و متون دروس

عمومی (مثلاً دروس معارف اسلامی)، و دروس پایه (به عنوان دروس الهیات و معارف اسلامی)، و حتی دروس تخصصی رشته (کلام ۱ تا ۴ و ...) مثلاً درس تاریخ اسلام هم از دروس عمومی است و با همان در دروس پایه نیز آمده است و

۲) عدم تناسب و یا کم‌نسبتی برخی از دروس پایه با رشته فلسفه و کلام اسلامی و

لزوم جایگزینی عناوینی ضروری به عنوان دروس پایه؛ به عنوان مثال در برنامه کنونی، دو درس مبانی فقه و حقوق اسلامی و کلیات فقه و حقوق اسلامی به عنوان دروس پایه موجود است که ارتباطات محدودی با رشته فلسفه و کلام اسلامی دارند ولی مثلاً درس فلسفه علم، معرفت‌شناسی یا علوم شناختی و فلسفه ذهن به عنوان پایه این رشته، در برنامه درسی موجود نیست.

۳) ارتباط دور برنامه‌ریزی کنونی با نیازها، مسائل و چالش‌های نظری و عملی

مخاطب امروزی؛ به عنوان مثال تدریس موشکافانه دروسی که کمتر به کار مخاطب آید (مانند مباحث ماهیت و جوهر و عرض و ...) و کم‌رنگ جلوه کردن یا خالی بودن جای سرفصل‌ها، دروس و متونی که مخاطب امروزی در زندگی خود به آن نیازمند است. (فلسفه علم، اخلاق کاربردی، تفکر انتقادی و)

۴) متن محوری و نه مسأله‌محوری؛ از آنجا که برنامه درسی کنونی براساس خوانش متن بدایه

الحکمه یا نه‌ایه‌الحکمه علامه طباطبایی پیش می‌رود، براین اساس در انتهای هر ترم، بخشی از متن خوانده شده و دانشجویان به آن مباحث و مسائل مسلط نمی‌شوند و بلکه پاسخ کاملی درباب مسائل مختلف فلسفه اسلامی نمی‌آموزند، ضرورت دارد علاوه بر طراحی دروسی برای شناخت متون فلسفه اسلامی، عناوین مرتبط با درس فلسفه اسلامی، به صورت مسأله‌محور مباحث را به

نحو تطبیقی و تاریخی آموزش دهد. علاوه بر اینکه کارشناسی ارشد فرصت مناسبی برای فراگیری و ارتباط بیشتر دانشجویان با متون فلسفه اسلامی است.

۵) **به روز نبودن سرفصل‌ها و متون آموزشی؛** به عنوان مثال در مباحث کلامی، شبهات قدیم و بی‌ارتباط با ذهن و زبان و جهان مخاطب امروزی مطرح می‌شود درحالی‌که شبهات جدید و مسائل مبتلابه در برنامه درسی نیست.

۶) **کاربردی نبودن و بی‌توجهی به مهارت افزایی؛** یکی از چالش‌های اصلی برنامه کنونی، بی‌توجهی آن به مباحث کاربردی نظیر اخلاق کاربردی و مشاوره فلسفی و ... است. از سویی دیگر، برنامه کنونی نسبت به مهارت افزایی مخاطب کم‌توان است و متون آموزشی انتخابی در سرفصل‌ها، نظیر دروس منطق، فلسفه دین و کلام و ... مهارت‌های لازم را برای حل مسائل مخاطب به دست نمی‌دهد.

۲-۱. تغییرات ایجاد شده در برنامه و سرفصل کنونی

تغییر در رشته فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه مازندران براساس برنامه «تحول در حوزه آموزشی؛ وزارت عتف» به چند طریق صورت گرفته است:

۱) با انتخاب معادل‌های دیگر عنوان درسی، متناسب با رشته تحصیلی؛ ۲) تقلیل یا افزایش تعداد واحد برخی از دروس؛ ۳) تغییر عنوان، محتوا، متون آموزشی یا سرفصل‌های برخی از دروس (با حفظ کلیت آن)؛ ۴) حذف برخی دروس تکراری و جایگزینی با دروس جدید؛ ۵) افزایش تعدادی واحد تخصصی مورد نیاز دانشجویان رشته و در نهایت ۶) تغییر در تعداد واحدهای اختیاری ۷) به‌روزرسانی و توجه به مهارت‌افزایی و کاربردی سازی محتوا و منابع و متون آموزشی و برنامه‌ریزی شده است.

در برنامه رشته فلسفه و کلام اسلامی، ۱۳۹ واحد طراحی شده است که جدول زیر بسامد تعداد واحدهای دروس عمومی، پایه، تخصصی الزامی و دروس اختیاری را بیان می‌دارد.

جدول تعداد واحدهای طراحی شده برای رشته

ردیف	درس	تعداد واحدها در برنامه جدید	تعداد واحدهای در برنامه کنونی وزارت علوم
۱	دروس عمومی	۲۲ واحد	۲۰ واحد (اشتباه جمع شده است. فی‌الواقع ۲۲ است)
۲	دروس پایه	۳۰ واحد	۳۸ واحد
۳	دروس تخصصی الزامی	۷۷ واحد	۶۹ واحد
۴	دروس اختیاری	۱۰	۸
	جمع کل	۱۳۹	۱۳۵

براساس برنامه کنونی [۱] در دروس عمومی، تغییری صورت نگرفت؛ جز آنکه از معادل‌های مجازی استفاده شد که متناسب با رشته فلسفه و کلام اسلامی است.

[۲] در دروس پایه، دو درس تقلیل واحد یافت (آموزش زبان عربی (۲) و آموزش نحو عربی (۲))؛ شش درس تغییر در عنوان یا سرفصل (با حفظ کلیت) داشت، و ۳ درس به دلیل تکراری بودن مطالب و محتوا (تاریخ اسلام) و یا عدم ضرورت و یا کم‌ارتباطی با رشته (قرائت متون فرهنگ عربی و مبانی و کلیات فقه و حقوق اسلامی) حذف گردید و یک درس (منطق فهم دین) اضافه شد.

[۳] در دروس تخصصی نیز، سه عنوان درس، به‌روزرسانی در منابع و تغییر در متون آموزشی یافت؛ نه درس تغییر جزئی در عنوان داشت؛ ۲ درس حذف و به‌جای آن ۲ درس جایگزین شد، و از مجموع دروس حذف شده، ۳ درس به دروس تخصصی افزایش یافت.

[۴] در دروس اختیاری نیز تغییری نداشتیم زیرا از پیش تغییرات اعمال شده است.

نمودار کلی تغییرات ایجاد شده

دروس پایه ← ۲ درس تقلیل واحد / ۶ درس تغییر جزئی عنوان یا سرفصل / ۳ درس حذف / ۱ درس

افزایش

دروس تخصصی ← ۳ درس به‌روزرسانی منابع / ۹ درس تغییر جزئی در عنوان یا سرفصل /

۲ درس حذف / ۵ درس افزایش یافت.

در ذیل به تغییرات اعمال شده در دروس عمومی، پایه، تخصصی و اختیاری رشته می-

پردازیم:

۱-۲-۱) دروس پایه

[۱] درس آموزش زبان عربی (۲) تقلیل واحد یافت (از ۶ به ۴) و به جای آن دو واحد (تاریخ فلسفه غرب (۴) به دروس تخصصی رشته اضافه شد. [۲] همچنین درس آموزش نحو عربی (۲) نیز تقلیل واحد یافت (از ۴ به ۲) و به‌جای آن دو واحد (تفکر انتقادی) به دروس تخصصی اضافه شد. [۳] درس آشنایی با قرآن کریم و درس آشنایی با حدیث، به دلیل تکرار در دروس معارفی (تفسیر موضوعی قرآن و ...)، و برای متناسب سازی با محتوای رشته به (۱) فلسفه و کلام اسلامی و قرآن کریم و (۲) فلسفه و کلام اسلامی و حدیث تغییر یافت. مقصود از این تغییر، توجه به قرآن و حدیث، براساس رشته تحصیلی است. [۴] همچنین درس مبانی کامپیوتر، به دلیل قدیمی بودن محتوای مطالب حذف و به‌جای آن درس روزآمدتری جایگزین شد. [۵] درس قرائت متون فرهنگ عربی

(۲) به دلیل پرتکرار و پروا واحد بودن دروس عربی حذف شد ضمن آنکه ضرورت چندانی در رشته تحصیلی ندارد و به جای آن یک درس به دروس تخصصی رشته (معرفت شناسی) اضافه شد. [۶] درس آشنایی با مبانی فقه و حقوق اسلامی و آشنایی با کلیات فقه و حقوق اسلامی نیز حذف شد و به جای آن دو واحد درس منطق فهم دین در دروس پایه و دو واحد درس تخصصی (اخلاق فلسفی و حکمت عملی) به دروس اضافه شد. [۷] دروس ترجمه از عربی به فارسی، مختص رشته تحصیلی شد و با عنوان ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی آمد. هدف آشنایی با متون است زیرا دروس تخصصی فلسفه اسلامی، از متن محوری خارج شده است. [۸] درس تاریخ اسلام از آنجا که در دروس عمومی معارفی نیز موجود است، به درس روش تحقیق در فلسفه و مطالعات دینی تغییر یافت. [۹] درس آشنایی با ادیان بزرگ، تغییر یافت و به درس آشنایی با ادیان، فرق و مکاتب کلامی عنوان یافت.

تغییرات ایجاد شده در دروس پایه

تغییرات ایجاد شده							درس	دروس پایه	
افزایش درس و واحد	حذف درس و واحد	تغییر عنوان / سرفصل / ایجاد سرفصل		تقلیل یا افزایش واحد					تعداد واحد (جدید)
		به	از	به	از	درس			
منطق فهم دین	قرائت متون فرهنگ عربی (۲ واحد)	روش تحقیق در فلسفه و مطالعات دینی	تاریخ اسلام	۴	۶	آموزش زبان عربی (۲)	از ۳۸ واحد		
	آشنایی با مبانی فقه و حقوق اسلامی (۲ واحد)	فلسفه و کلام اسلامی و قرآن کریم	آشنایی با قرآن کریم	۲	۴	آموزش نحو عربی (۲)	به ۳۰ واحد		
	آشنایی با کلیات فقه و حقوق اسلامی (۲ واحد)	فلسفه و کلام اسلامی و حدیث	آشنایی با علوم حدیث						
		آشنایی با نرم افزارها، منابع دیجیتالی و اینترنتی در مطالعات فلسفی	مبانی کامپیوتر و کاربرد آن						
		ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی (۱): بدایه الحکمه	ترجمه از عربی به فارسی (۱)						

		ترجمه از عربی به فارسی (۱)	ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی (۲): نهایه الحکمه					
		آشنایی با ادیان بزرگ	آشنایی با ادیان، فرق و مکاتب کلامی					

۱-۲-۲) تغییرات ایجاد شده در دروس تخصصی

[۱] در دروس تخصصی، ۳ عنوان درس و واحدهای آن نیازمند تغییر در منابع و متون آموزشی با هدف به-روزرسانی (کلام ۱ تا ۴)، مهارت افزایی (دروس منطق) و روشمندی (تاریخ فلسفه اسلامی و نه تاریخ فلاسفه) است.

[۲] سه درس با تغییر در عنوان و سرفصل می آید: جدل (به جدل، خطابه و شعر)، عرفان نظری (۲)، (به عرفان عملی و مطالعه انتقادی معنویت‌های نوظهور)، فلسفه و تاریخ علم کلام (به چیستی گوئی فلسفه و کلام اسلامی: گرایش‌ها و کاربردها).

[۳] دروس فلسفه اسلامی ۱ تا ۶ از متن محوری خارج شده و به صورت مسأله محور و تطبیقی (آراء مکاتب فلسفی دوره اسلامی) آموزش داده می‌شود.

[۴] دو درس حذف (عرفان نظری ۳ و خطابه و شعر) و به جای آن دو درس ضروری دیگر (فلسفه اخلاق و منطق جدید ۲) اضافه شده است.

[۵] از مجموع دروس تقلیل واحد یافته (۴ واحد) و حذف شده (۴ واحد) پایه، ۸ واحد یعنی ۴ عنوان درسی به دروس تخصصی اضافه شد (تاریخ فلسفه غرب ۴ / معرفت شناسی / تفکر انتقادی / اخلاق فلسفی و حکمت عملی)

تغییرات ایجاد شده در دروس تخصصی

تغییرات ایجاد شده					تعداد واحد (جدید)	درس
تغییر درس با حذف و جایگزینی		تغییر عنوان / سرفصل / ایجاد سرفصل جدید		تغییر متون آموزشی (کاربردی سازی / به روز رسانی منابع / مهارت افزایی)		
حذف	افزایش درس	از	به			
عرفان نظری (۳)	فلسفه اخلاق	جدل	جدل، خطابه و شعر	کلام: ۱-۴	از ۶۹ واحد به ۷۷ واحد	دروس تخصصی الزامی
خطابه و شعر	منطق جدید (۲)	عرفان نظری (۲)	عرفان عملی و مطالعه انتقادی معنویت های نوظهور	منطق: تعریف، تصدیق، قیاس و برهان، مغالطات		
	تاریخ فلسفه غرب (۴)	فلسفه و تاریخ علم کلام (تخصصی)	چیستی گوئی فلسفه و کلام اسلامی: گرایش ها و کاربردها	تاریخ فلسفه اسلامی: ۱-۱۳		
		فلسفه اسلامی (۱) ^۲	فلسفه اسلامی (۱): هستی-شناسی			
		فلسفه اسلامی (۲)	فلسفه اسلامی (۲)؛ علیت			
		فلسفه اسلامی (۳)	فلسفه اسلامی (۳)؛ حرکت و زمان			
		فلسفه اسلامی (۴)	فلسفه اسلامی (۴)؛ مباحث علم			
		فلسفه اسلامی (۵)	فلسفه اسلامی (۵)؛ علم-النفیس			
		فلسفه اسلامی (۶)	فلسفه اسلامی (۶): خداشناسی			
		اخلاق فلسفی و حکمت عملی				

^۱ . در این درس فلسفه مشاء و اشراق و حکمت متعالیه با روش مطالعه تاریخی تدریس می شود و وام داری ها و نوآوری های هر مکتب دقیق مشخص

می شود. فی الواقع تاریخ فلسفه است و نه تاریخ فلاسفه.

^۲ . فلسفه اسلامی ۱ تا ۶ از روی متن خاصی خوانده نمی شود، بلکه به نحو مسأله محور، تطبیقی و تاریخی، پاسخ مباحث مختلف آن آموزش داده می-

شود.

۱-۲-۳) تغییرات دروس اختیاری

تغییرات در سبد دروس اختیاری گروه قبلاً در شورای دانشگاه تصویب شده است. براساس این تغییرات، [۱] درس فلسفه علم، جایگزین درس فرق و مکاتب کلامی شد. [۲] درس زبان تخصصی ۱ جایگزین درس کلام جدید شد. و [۳] درس زبان تخصصی ۲، به دروس اختیاری اضافه شد.

تغییرات ایجاد شده در دروس اختیاری

دروس	تعداد واحد (جدید)	تغییرات ایجاد شده					
		استفاده از معادل دیگر		تقلیل یا افزایش واحد			افزایش
		درس قبلی	درس جایگزین	درس	از	به	
دروس اختیاری	۱۰ واحد	خداشناسی در قرآن و حدیث	فلسفه برای کودکان و نوجوانان				زبان تخصصی ۲
							زبان تخصصی ۱

۱-۳) برنامه درسی طراحی شده جدید برای رشته «فلسفه و کلام اسلامی»

❖ بر اساس تغییرات به وجود آمده، برنامه درسی رشته «فلسفه و کلام اسلامی» براساس جداول زیر خواهد بود:

جدول دروس عمومی

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز/هم‌نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	فارسی عمومی	۳	-	۳	۴۸	-	۴۸	
۲	زبان خارجی عمومی	۳	-	۳	۴۸	-	۴۸	
۳	تربیت بدنی ۱	-	۱	۱	-	۳۲	۳۲	
۴	تربیت بدنی ۲	-	۱	۱	-	۳۲	۳۲	تربیت بدنی ۱
۵	دروس معارف اسلامی	۱۴	-	۱۴	۲۲۴	-	۲۲۴	
	جمع کل	۲۰	۲	۲۲	۳۲۰	۶۴	۳۸۴	

							جمع کل ۲۲ واحد	
--	--	--	--	--	--	--	----------------	--

از آنجا که محتوای دروس اندیشه اسلامی (۱) و اندیشه اسلامی (۲)، در برنامه درسی دانشجویان فلسفه و کلام اسلامی (دروس کلامی) تدریس می‌شود، جهت رفع تکراری بودن مباحث و استفاده از واحدهایی با مطالب متفاوت از رشته و مورد نیاز، دو درس انسان در اسلام و حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام از سبد دروس معارف اسلامی (مبانی نظری اسلام) جایگزین شد. همچنین درس آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز نسبت به درس انقلاب اسلامی، کاربردی‌تر است و این معادل، جایگزین شد.

جدول دروس معارف اسلامی

ردیف	نام گرایش	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز / هم‌نیاز
			نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	مبانی نظری در اسلام (۴ واحد)	انسان در اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
		حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۲	اخلاق اسلامی (۲ واحد)	آیین زندگی (اخلاق کاربردی)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۳	انقلاب اسلامی (۲ واحد)	آشنایی با قانون اساسی ج.ا. ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۴	تاریخ و تمدن اسلامی	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۵	آشنایی با منابع اسلامی (۲ واحد)	تفسیر موضوعی قرآن	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۶	دانش خانواده (۲ واحد)	دانش خانواده	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	

دروس تخصصی الزامی رشته

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعت			پیشنیاز / هم‌نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	فلسفه اسلامی (۱): هستی‌شناسی	۴		۴	۶۴		۶۴	ندارد
۲	فلسفه اسلامی (۲): علیت	۴		۴	۶۴		۶۴	فلسفه اسلامی (۱): هستی‌شناسی
۳	فلسفه اسلامی (۳): حرکت و زمان	۴		۴	۶۴		۶۴	فلسفه اسلامی (۲): علیت

۴	فلسفه اسلامی (۴): مباحث علم	۴		۴	۶۴	۶۴	فلسفه اسلامی (۳): حرکت و زمان
۵	فلسفه اسلامی (۵): علم النفس	۴		۴	۶۴	۶۴	فلسفه اسلامی (۴): مباحث علم
۶	فلسفه اسلامی (۶): خداشناسی	۴		۴	۶۴	۶۴	فلسفه اسلامی (۵): علم النفس
۷	تاریخ فلسفه اسلامی ۱: فلسفه مشاء	۲		۲	۳۲	۳۲	ندارد
۸	تاریخ فلسفه اسلامی ۲: فلسفه اشراق	۲		۲	۳۲	۳۲	تاریخ فلسفه اسلامی ۱
۹	تاریخ فلسفه اسلامی ۳: حکمت متعالیه	۲		۲	۳۲	۳۲	تاریخ فلسفه اسلامی ۲
۱۰	تاریخ فلسفه غرب ۱	۲		۲	۳۲	۳۲	ندارد
۱۱	تاریخ فلسفه غرب ۲	۲		۲	۳۲	۳۲	تاریخ فلسفه غرب ۱
۱۲	تاریخ فلسفه غرب ۳	۲		۲	۳۲	۳۲	تاریخ فلسفه غرب ۲
۱۳	تاریخ فلسفه غرب ۴	۲		۲	۳۲	۳۲	تاریخ فلسفه غرب ۳
۱۴	عرفان نظری	۲		۲	۳۲	۳۲	
۱۵	عرفان عملی و نقد معنویت‌های نوظهور	۲		۲	۳۲	۳۲	عرفان نظری
۱۶	چیستی‌گویی فلسفه و کلام اسلامی؛ گرایش‌ها و کاربردها	۲		۲	۳۲	۳۲	ندارد
۱۷	کلام ۱	۲		۲	۳۲	۳۲	ندارد
۱۸	کلام ۲	۲		۲	۳۲	۳۲	کلام ۱
۱۹	کلام ۳	۲		۲	۳۲	۳۲	کلام ۲
۲۰	کلام ۴	۲		۲	۳۲	۳۲	کلام ۳
۲۱	منطق تصور	۳		۳	۴۸	۴۸	ندارد
۲۲	منطق تصدیق	۳		۳	۴۸	۴۸	منطق تصور
۲۳	قیاس و برهان [منطق استدلال]	۳		۳	۴۸	۴۸	منطق تصدیق
۲۴	جدل، خطابه و شعر	۲		۲	۳۲	۳۲	قیاس و برهان
۲۵	مغالطات	۲		۲	۳۲	۳۲	جدل، خطابه و شعر
۲۶	منطق جدید ۱	۲		۲	۳۲	۳۲	ندارد
۲۷	منطق جدید ۲	۲		۲	۳۲	۳۲	منطق جدید ۱
۲۸	فلسفه اخلاق	۲		۲	۳۲	۳۲	ندارد
۲۹	معرفت شناسی	۲		۲	۳۲	۳۲	
۳۰	تفکر انتقادی	۲		۲	۳۲	۳۲	مغالطات
۳۱	اخلاق فلسفی و حکمت عملی	۲		۲	۳۲	۳۲	
	جمع کل	۷۷ واحد					

جدول دروس پایه

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز و همنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	آموزش زبان عربی (۱)	۴		۴	۶۴		۶۴	ندارد
۲	آموزش زبان عربی (۲)	۴		۴	۶۴		۶۴	آموزش زبان عربی (۱)
۳	آموزش نحو عربی (۱)	۴		۴	۶۴		۶۴	ندارد
۴	آموزش نحو عربی (۲)	۲		۲	۳۲		۳۲	آموزش نحو عربی (۱)
۵	ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی (۱)	۲		۲	۳۲		۳۲	
۶	ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی (۲)	۲		۲	۳۲		۳۲	ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی (۱)
۷	روش تحقیق فلسفه و مطالعات دینی	۲		۲	۳۲		۳۲	
۸	فلسفه و کلام اسلامی و قرآن کریم	۲		۲	۳۲		۳۲	
۹	فلسفه و کلام اسلامی و حدیث	۲		۲	۳۲		۳۲	
۱۰	منطق فهم دین	۲		۲	۳۲		۳۲	
۱۱	آشنایی با نرم افزارها، منابع دیجیتالی و اینترنتی در مطالعات فلسفی	۲		۲	۳۲		۳۲	
۱۲	آشنایی با ادیان، فرق و مکاتب کلامی	۲		۲	۳۲		۳۲	
جمع کل	۳۰ واحد							

جدول دروس اختیاری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز / هم نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	فلسفه علم	۲		۲	۳۲		۳۲	
۲	فلسفه دین	۲		۲	۳۲		۳۲	
۳	فلسفه برای کودکان و نوجوانان	۲		۲	۳۲		۳۲	
۴	زبان تخصصی ۱	۲		۲	۳۲		۳۲	
۵	زبان تخصصی ۲	۲		۲	۳۲		۳۲	زبان تخصصی ۱
	جمع کل ۱۰ واحد							

۲. تأسیس رشته فلسفه کاربردی (مبتنی بر مبانی فلاسفه دوره اسلامی)

۲-۱. مشخصات کلی برنامه درسی رشته فلسفه کاربردی در مقطع کارشناسی پیوسته (گروه علوم انسانی)

فلسفه صرفاً دانشی انتزاعی نیست بلکه با تمامی جنبه‌ها و مسائلی که در زیست آدمی (فردی-اجتماعی-حرفه-ای و...) مطرح است ارتباط دارد و بلکه می‌توان از نقش فلسفه در تغییر جهان، زیست آدمی و چگونگی فکر کردن در چالش‌های مختلف فردی و اجتماعی سخن گفت. همچنین غالب رشته‌های دانشگاهی نیز، شامل پرسش‌های فلسفی هستند یا از مهارت‌های فلسفی تحلیل و تفکر انتقادی بهره می‌برند. توجه به فلسفه کاربردی، به معنای بی‌اهمیتی به مباحث نظری و انتزاعی فلسفه نیست، بلکه به عکس، فلسفه کاربردی در مبانی، روش‌ها و محتوای خود از فلسفه نظری و سنتی وام می‌گیرد. البته در مواردی، مفروضات تجربی برآمده از یک موقعیت خاص، ممکن است اصول اساسی فلسفی را مورد تجدید نظر قرار دهد یا سبب پذیرش برخی اصول نظری جدید گردد.

براین اساس، در عرض، رشته‌های کلاسیک دانشگاهی که وجودشان ضرورت دارد، نظیر رشته «فلسفه» و «فلسفه و کلام اسلامی» و «فلسفه تطبیقی»، می‌توان به تأسیس رشته «فلسفه کاربردی» به عنوان گرایشی کارآفرین، عملی، نیازمحور و مهارت‌آموز پرداخت. در کشور ایران تا کنون رشته «فلسفه کاربردی» تأسیس نشده است اگرچه برخی از دانشگاه‌ها، به «اخلاق کاربردی» که از شاخه‌های فلسفه کاربردی است معطوفند. اما در خارج از کشور، دانشگاه‌های بسیار به ابعاد عملی و یا کاربردی فلسفه توجه کرده‌اند.

کالج سیمپسون (Simpson college) در کالیفرنیا، رشته فلسفه کاربردی دارد که در برنامه کنونی از تجربیات آن دانشگاه و برنامه درسی آن استفاده شده است. دانشگاه واترلو در کانادا (University of Waterloo) نیز در مقطع دکتری، دانشگاه ایالتی تکزاس (Texas State University) در مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه تاسمانیا در استرالیا (University of TASMANIA) و دانشکده فلسفه دانشگاه فنلاند شرقی (University of Eastern Finland) و دانشگاه استراثمور (Strathmore) در کنیا در مقطع کارشناسی ارشد، میزبان رشته «فلسفه کاربردی» و یا رشته «اخلاق و فلسفه کاربردی» هستند.

همچنین دانشگاه‌های بسیار مهمی از جهان، به زمینه‌های کاربردی فلسفه معطوفند و با رویکرد میان‌رشته‌ای به فلسفه می‌نگرند: نظیر دانشگاه کارنگی ملون (Carnegie Mellon University) و دانشگاه شیکاگو (University of Chicago) در ایالات متحده آمریکا، دانشگاه ایالتی آریزونا (Arizona State)

University) و همچنین یک مجله بین‌المللی با نام «مجله بین‌المللی فلسفه کاربردی» (International Journal of Applied Philosophy) از اخلاق و فلسفه کاربردی حمایت می‌کند. این مجله تحت حمایت انجمن فلسفه کاربردی است (The Society for Applied Philosophy) است.

هدف از طراحی و تأسیس رشته «فلسفه کاربردی»، ایجاد یک رشته گرایش نیازمحور، کارآفرین و کارآمد و با شعار مهارت‌آموزی و کارورزی و به‌روز رسانی است. از آنجا که در ارائه این رشته، به سند تحول آموزش وزارت عتف و اسناد بالادستی توجه داشته‌ایم، و به ضرورت علوم انسانی اسلامی در تمدن نوین اسلامی واقفیم، این رشته در گروه فلسفه و کلام اسلامی و مبتنی بر آموزه‌ها و مبانی بومی-اسلامی و البته با توجه به دستاوردهای علوم و پیشرفت‌های فلسفه و منطق در جهان به ثمر خواهد نشست.

۲-۲. تعریف رشته

برای نخستین بار، در سال ۱۹۷۰م. استیونسون مفهوم «فلسفه کاربردی» را برای اولین بار به کار برد. مطابق با تعریف وی، فلسفه کاربردی، فلسفه‌ای است که «مرتبط با مسائل مهم زندگی روزمره» است. پس از وی، چندین تعریف متمایز از فلسفه کاربردی ارائه شده است. برخی فلسفه را در صورتی کاربردی می‌دانند که اگر و تنها اگر به یک پرسش نسبتاً خاص یا مصداق مشخص در یکی از شاخه‌های فلسفه (به عنوان مثال، متافیزیک، معرفت‌شناسی یا فلسفه اخلاق) بپردازد. برخی فلسفه کاربردی را به معنای فلسفه عملی و پاسخی به سؤالات نسبتاً خاص در شاخه مربوطه‌ی فلسفه در مورد «آنچه باید انجام دهیم» می‌دانند. برخی تحلیل‌کنندگان از فلسفه کاربردی دارند و معتقدند انگیزه فلاسفه به عنوان افرادی کنشگر این است که از طریق درگیری خود با فلسفه، جهان را به شیوه‌ای علی تحت تأثیر قرار دهند برخی فلسفه کاربردی را در مفهومی روش‌شناسانه می‌جویند و معتقدند فلسفه در صورتی کاربردی نام دارد که مستلزم استفاده از روش‌های فلسفی خاص (استفاده منظم از آزمایش‌های فکری، صریح ساختن پیش‌فرض‌ها، تحلیل مفهومی و تحلیل دقیق استدلال) برای کشف مسائل خارج از مجموعه‌ی محدود مسائل فلسفی باشد. برخی فلسفه را در صورتی کاربردی می‌بینند که از یافته‌ها و واقعیات علوم تجربی پسینی تغذیه شود و ماهیت بین‌رشته‌ای داشته باشد. برخی بر مخاطبان فلسفه کاربردی تمرکز دارند و معتقدند فلسفه در صورتی کاربردی است که مخاطبان مورد نظر آن غیر فیلسوفان نیز باشند. (Kasper Lippert-

(Rasmussen, The Nature of Applied Philosophy

به هر روی فلسفه کاربردی را هر چه تعریف کنیم و مقصودمان از کاربرد هر چه باشد، فلسفه را می توان و باید بر مسائل عملی زندگی در ساحات مختلف آن اعمال کرد. این مسائل می تواند فردی یا اجتماعی و یا حتی مختص یک حرفه خاص و یا رشته دانشگاهی باشد. براین اساس فلسفه می تواند در معانی مختلفی به عنوان «کاربردی» محسوب گردد.

می توان گفت فلسفه کاربردی، مبتنی بر مبانی نظری هستی شناسی، معرفت شناسی، انسان شناسی و خدا شناسی فلسفه نظری است و با کسب مهارت های تحلیل، گفتگو و شیوه های استدلال صحیح و تفکر و تحلیل انتقادی و پرسش های ارزشی و اخلاقی و...، قادر است به مسائل و ابعاد مختلف زیست فردی و اجتماعی انسان در حوزه های آموزش، اخلاق، روان شناسی، جامعه شناسی، سیاسی، محیط زیست، حقوق، اقتصاد، تجارت، سلامت و مراقبت های پزشکی، علم، علوم اعصاب، رسانه، روزنامه نگاری و مشاغل و حرفه ها و بپردازد.

روش غالب در پژوهش های فلسفه کاربردی، عقلی-فلسفی است، اما این فلسفه ماهیت بین رشته ای دارد و نسبت به دستاوردهای علوم گوش شنوا دارد و از نتایج تحقیقات میدانی، آزمایشی و تجربی بهره می گیرد. رشته «فلسفه کاربردی» به همه جنبه های غیرانتزاعی و عملی و کنشگرانه و مهارت آفرین فلسفه مرتبط است و می تواند از طریق افزایش مهارت ها، پاسخی به چالش های فردی، اجتماعی، حرفه ای و حتی چالش های سایر علوم باشد. فلسفه کاربردی، مفهومی در مقابل فلسفه نظری و ناب نیست، بلکه در موضوع، حیطه فعالیت، محتوا، انتخاب روش و برخی مسائل مشترک هستند، تنها اینکه این طراحی آموزشی از رشته فلسفه، نیازمحور است و منجر به کسب مهارت و امکان کارورزی و دخالت در پروژه های عملی می شود و از توانایی های فلسفه در حل و تحلیل مسائل ساحات مختلف زندگی به نحو عملی بهره می جوید. البته فلسفه کاربردی برخلاف فلسفه نظری، متضمن روشن کردن واضح نقش فیلسوف در جامعه و جهان است. براین اساس تمام شاخه ها و گرایش های فلسفه، نظیر اخلاق، معرفت شناسی، زیباشناسی، متافیزیک، انسان شناسی، دین شناسی فلسفی و فلسفه های مضاف در یک معنا می توانند و باید بتوانند به نحو کاربردی یعنی برای برقراری ارتباط با سطح زندگی مخاطبان با مصادیق مشخص و خاص ارائه و مورد نظر قرار گیرند.

می توان مطالعات فلسفی را در سه سطح دسته بندی کرد: [۱] در سطح اول، مسائل ناب، انتزاعی و مبانی فلسفی است که به آن فلسفه نظری می گوئیم. مباحث هستی شناسی، معرفت شناسی و انسان شناسی از این دست است. [۲] در سطح دوم فلسفه های هنجاری یا تجویزی نظیر اخلاق، ارزش شناسی، فلسفه سیاسی و اجتماعی و زیباشناسی قابل طرح است. این علوم فلسفی از مبانی مطالعات سطح اول بهره می جوید. [۳] در سطح سوم از فلسفه کاربردی

سخن می‌گوییم که اخلاق کاربردی، فلسفه برای کودکان و نوجوانان، مشاوره‌های فلسفی (روان‌شناختی / صنعت / جامعه‌شناختی و....)، زیبایی‌شناسی کاربردی و از این دست هستند. این دانش درجه سوم، برای حل چالش‌های فردی، اجتماعی، حرفه‌ای و، از یافته‌ها و نتایج دانش‌های سطح دوم و در درجه بعد، از مبانی دانش‌های درجه اول فلسفی بهره می‌جوید.

۲-۳. هدف رشته

- توجه به جنبه‌های کاربردی فلسفه و راه‌اندازی رشته مهارتی با رویکرد نیازمحور
- ترویج رویکرد میان‌رشته‌ای و بین‌رشته‌ای در فلسفه با هدف بهره‌وری فلسفه از دستاوردهای سایر علوم
- درگیر بودن فلسفه با زیست فردی و اجتماعی انسان و سایر رشته‌های دانشگاهی و بهبود مبانی، روش‌ها و مفاهیم سایر علوم
- احتراز از برج عاج بودن فلسفه و همکاری با شرکت‌ها، دولت‌ها و سازمان‌های غیرانتفاعی جهت توسعه فناوری، تکنیک‌ها و شیوه‌های مؤثرتر و اخلاقی‌تر
- حل شکاف بین علوم انسانی و سایر علوم و پاسخی به چالش شکاف نظریه و عمل
- بازتاب نظریات فلسفی در زیست آدمی و تعامل عملی با مسائل اخلاقی، اجتماعی و سیاسی در حرفه‌ها و زندگی عمومی و اختصاصی
- ایجاد پایه‌ای برای توسعه هر فعالیت انسانی (نه تنها برای بهبود وضعیت یک فرد)

۲-۴. ضرورت و اهمیت رشته

رشته‌های سنتی و دانشگاهی فلسفی در کشور ایران در سطح کارشناسی پیوسته، به دو یا سه رشته (۱) فلسفه؛ (۲) فلسفه و کلام اسلامی و (۳) فلسفه تطبیقی، محدود می‌شود. البته در کارشناسی ارشد و دکتری، فلسفه‌های مضاف نظیر فلسفه اخلاق، فلسفه هنر، فلسفه دین، فلسفه علم و را شاهدیم. اما آنچه که در دوره کارشناسی پیوسته ارائه می‌شود، به نحوی طراحی شده است که صرفاً مناسب با اهداف دانشجویی است که قصد تحصیل در مقاطع بالاتر را دارد و برنامه درسی و متون آموزشی و سرفصل‌ها، اساساً برای این هدف سامان یافته است؛ این درحالی است که همه فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی فلسفه، به هدف ادامه تحصیل و پژوهش و تدریس دانشگاهی تحصیل نمی‌کنند و بعد از فارغ‌التحصیلی به دلیل نداشتن مهارت و دانش عملی کافی، قادر به جذب به بازار کار

نیستند. و البته اساساً برخی از دانشجویان، علاقمند به ساحات عملی و کاربردهای فلسفه در ابعاد مختلف زیستن انسانی اند و برنامه‌های موجود چنین خلاقانه‌ای را پر نمی‌کند. براین اساس ضرورت دارد به جهت افزایش مهارت-ها، به‌روزرسانی، اشتغال‌آفرینی و کارآمدسازی و کاربردی‌سازی در فلسفه، به رویکردهای عملی و کاربردی آن توجه ویژه داشت. ضمن آنکه پرورش تفکر انتقادی، مهارت‌های فکرپروری و استدلال و، برای همه جنبه‌های فردی و اجتماعی ضرورت دارد و اهمیت دادن به فلسفه کاربردی می‌تواند عاملی برای تقویت روحیه و تجهیز شناختی، استدلالی و فکری جامعه قرار گیرد. براین اساس برآن شدیم که علاوه بر رشته «فلسفه و کلام اسلامی» به عنوان رشته نظری گروه، به تأسیس رشته «فلسفه کاربردی» به عنوان رشته گرایش کارآفرین و عملی پردازیم تا توازن و قدرت انتخاب دانشجویان و سلیقه‌ها و نیازهای مختلف را پوشش دهیم. در این رشته، توجه به مطالعات موردی و مصداقی است و از ظرفیت‌های فلسفه و منطق برای توسعه فردی، حرفه‌ای و اجتماعی، آموزش نوآورانه استفاده می‌کنیم.

۲-۵. نقش و توانایی فارغ‌التحصیلان

- مهارت‌اندوزی، کارورزی و اشتغال‌آفرینی فلسفه برای دانشجویان و مدرسان مدعو
- آمادگی برای تبدیل شدن به مربیان و مدرسانی مؤثر از نظر فرهنگی
- پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی و اخلاقی
- ترویج گفتگوی عمومی در مورد موضوعات مهم و بنیادی فلسفی در سراسر دانشگاه و جامعه
- دانشجویان را قادر می‌سازد تا با دقت، انتقادی و با وضوح فکر کنند، رویکردی منطقی برای پرداختن به سوالات چالش برانگیز و بررسی مسائل سخت اتخاذ کنند، به خوبی استدلال کنند و استدلال دیگران را ارزیابی کنید، منطقی بحث کنند و به طور مؤثر بنویسند.
- مهارت‌اندوزی و کسب دانش در باب اخلاق کاربردی و اخلاق حرفه‌ای
- کسب مهارت‌های گفتگوی ثمربخش
- کسب توانایی حل مسئله و نه صرفاً آموختن نظریه‌ها و اندیشه‌ها و تاریخ فلاسفه

۲-۶. طول دوره و شکل نظام

رشته فلسفه کاربردی در در هشت ترم تحصیلی و در ۱۳۹ واحد ارائه می‌شود. در این رشته، از میان اساتید، یک راهنما برای هر دوره از دانشجویان معرفی می‌شود که راهنمایی‌های حرفه‌ای و عملیاتی برای دانشجویان خواهد داشت و مسیر شغلی و کارآفرینی ایشان را تسهیل می‌نماید. در این رشته تحصیلی، غالب دروس به صورت کاربردی تدریس می‌شود و هدف حفظ معلومات نظری نیست، بلکه از طریق تمرین و به نحو کاربردی آموزش منطق و سایر دروس پیگیری می‌شود. در این رشته تحصیلی، علاوه بر دروس نظری، دروس عملی در قالب کارورزی و مهارت افزایی برای نخستین بار طراحی شده است که با تفاهم‌نامه با سازمان‌ها و وزارت‌خانه‌ها و ... و همچنین دفتر ارتباط با جامعه و صنعت دانشگاه و طرح‌هایی نظیر «کوآپ» و ... دانشجویان به دوره‌های مهارت‌ورزی هدایت می‌شوند. در ترم هشتم این دوره تحصیلی، دانشجو در دانشگاه میزبانی نمی‌شود بلکه برای انجام دروس کارورزی و پروژه عملی خود به سازمان‌ها و موسسات معرفی می‌گردد. واحدهای عملی به راهنمایی اساتید راهنمای دانشجویان صورت می‌پذیرد.

۲-۷. امتیازات

- دانشجویان رشته «فلسفه کاربردی»، می‌توانند در رشته «فلسفه و کلام اسلامی» و یا در رشته «فلسفه محض» دانشگاه محل تحصیل خود شرکت نموده و با اخذ واحدهای تعریف شده، در دو رشته تحصیلی مدرک تحصیلی دریافت کنند.
- دانشجویان رشته «فلسفه کاربردی»، می‌توانند در رشته‌های مورد علاقه و مرتبط با گرایش انتخابی خود در دانشگاه محل تحصیل خود (نظیر روان‌شناسی و علوم تربیتی، جامعه‌شناسی، مدیریت، علوم سیاسی، هنر، و ...) شرکت کنند و گواهی معادل رشته تحصیلی مورد علاقه خود دریافت کنند.
- همچنین دانشجویان رشته‌های «فلسفه و کلام اسلامی»، «فلسفه محض»، «معارف اسلامی»، «روان‌شناسی»، «علوم تربیتی»، «جامعه‌شناسی» و «ادیان و عرفان اسلامی»، نیز می‌توانند در واحدهای تعریف شده در رشته «فلسفه کاربردی» همزمان به تحصیل بپردازند و گواهی مهارت‌افزایی و کارورزی دریافت کنند. دانشجویان رشته‌های فلسفی، می‌توانند مدرک «فلسفه کاربردی» را با تطبیق واحد و گذراندن واحدهای باقی‌مانده رشته -گرایش دریافت کنند.
- صاحبین مشاغل و حرفه‌ها، اصحاب رسانه و روزنامه‌نگاران، معلمان و اساتید، دولتمردان، و کلا، قضات، پزشکان، روان‌شناسان و جامعه‌شناسان و که علاقمند به توسعه مهارت‌های تفکر انتقادی، مهارت‌های

گفتگو و استدلال هستند، می‌توانند به پرداخت شهریه هر واحد درسی در کلاس‌های درسی این رشته شرکت کنند و گواهی پایان دوره دریافت کنند.

- گروه فلسفه کاربردی بزرگترین رشته دانشگاهی در پرورش مهارت‌های معلمان استان است.

۸-۲. تعداد و نوع واحدهای درسی

کل دوره ۱۳۹ واحد است که در چهار گروه (۱ عمومی، ۲ پایه، ۳ تخصصی، ۴ اختیاری و ۵ پروژه عملی عرضه می‌شود.

ردیف	درس	تعداد واحد کنونی
۱	دروس عمومی	۲۲ واحد
۲	دروس پایه	۳۲ واحد
۳	دروس تخصصی الزامی	۷۲ واحد
۴	دروس اختیاری	۱۰
۵	پروژه عملی	۳
	جمع کل	۱۳۹

جدول دروس عمومی رشته فلسفه کاربردی

جدول دروس عمومی

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز / هم‌نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	فارسی عمومی	۳	-	۳	۴۸	-	۴۸	
۲	زبان خارجی عمومی	۳	-	۳	۴۸	-	۴۸	
۳	تربیت بدنی ۱	-	۱	۱	-	۳۲	۳۲	
۴	تربیت بدنی ۲	-	۱	۱	-	۳۲	۳۲	تربیت بدنی ۱
۵	دروس معارف اسلامی	۱۴	-	۱۴	۲۲۴	-	۲۲۴	
	جمع کل	۲۰	۲	۲۲	۳۲۰	۶۴	۳۸۴	
	جمع کل ۲۲ واحد							

جدول دروس معارف اسلامی

ردیف	نام گرایش	نام درس	تعداد واحد	تعداد ساعات	پیشنیاز / هم-نیاز
------	-----------	---------	------------	-------------	-------------------

			نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	مبانی نظری در اسلام (۴ واحد)	اندیشه اسلامی ۱	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
		اندیشه اسلامی ۲	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۲	اخلاق اسلامی (۲ واحد)	آیین زندگی (اخلاق کاربردی)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۳	انقلاب اسلامی (۲ واحد)	آشنایی با قانون اساسی ج.ا. ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۴	تاریخ و تمدن اسلامی	تاریخ اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۵	آشنایی با منابع اسلامی (۲ واحد)	تفسیر موضوعی قرآن	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۶	دانش خانواده (۲ واحد)	دانش خانواده	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	

جدول دروس پایه

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز و همنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	آموزش زبان عربی (۱)	۲		۲				
۲	آموزش زبان عربی (۲)	۲		۲				
۳	زبان تخصصی انگلیسی و فنون ترجمه (۱)	۲		۲				
۴	زبان تخصصی انگلیسی و فنون ترجمه (۲)	۲		۲				
۵	روش تحقیق در پژوهش‌های فلسفی و مطالعات میان‌رشته‌ای	-	۲	۲				
۶	ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی (۱)	۲		۲				
۷	ترجمه متون فلسفه اسلامی از عربی (۲)	۲		۲				
۸	منطق فهم دین	۲		۲				
۹	آشنایی با نرم‌افزارها، منابع دیجیتالی و اینترنتی در مطالعات فلسفی	-	۲	۲				
۱۰	روان‌شناسی اخلاق	۲		۲				

۱۱	آشنایی با کلیات روان‌شناسی و علوم تربیتی: (شناختی و رشدی)	۲	۲				
۱۲	آشنایی با کلیات جامعه‌شناسی	۲	۲				
۱۳	القاء و یادگیری: روش‌ها و فنون	۲	۲				
۱۴	فلسفه علم	۲	۲				
۱۵	معرفت‌شناسی	۲	۲				
۱۶	علوم شناختی و فلسفه ذهن	۲	۲				
جمع کل	۳۲ واحد						

دروس تخصصی الزامی رشته

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعت			پیشنیاز / همنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	فلسفه اسلامی (۱): هستی‌شناسی	۲		۲	۳۲		۳۲	ندارد
۲	فلسفه اسلامی (۲): معرفت‌شناسی	۲		۲	۳۲		۳۲	فلسفه اسلامی (۱)
۳	فلسفه اسلامی (۳): علم‌النفس و انسان‌شناسی	۲		۲	۳۲		۳۲	فلسفه اسلامی (۲)
۴	فلسفه اسلامی (۴): خداشناسی	۲		۲	۳۲		۳۲	فلسفه اسلامی (۳)
۵	مطالعه تاریخی فلسفه مشاء و اشراق	۲		۲	۳۲		۳۲	ندارد
۶	مطالعه تاریخی حکمت متعالیه و فلسفه معاصر	۲		۲	۳۲		۳۲	مشاء و اشراق
۷	فلسفه غرب ۱: باستان	۲		۲	۳۲		۳۲	ندارد
۸	فلسفه غرب ۲: قرون وسطی	۲		۲	۳۲		۳۲	فلسفه غرب ۱
۹	فلسفه غرب ۳: فلسفه مدرن	۲		۲	۳۲		۳۲	فلسفه غرب ۲
۱۰	فلسفه غرب ۴: فلسفه عمل‌گرا و فلسفه معاصر	۲		۲	۳۲		۳۲	فلسفه غرب ۴
۱۱	چیستی فلسفه: گرایش‌ها و کاربردها	۲		۲	۳۲		۳۲	
۱۲	اخلاق کاربردی ۱	۲		۲	۳۲		۳۲	
۱۳	اخلاق کاربردی ۲	۲		۲	۳۲		۳۲	
۱۴	فلسفه به مثابه روشی برای زندگی:	۲		۲	۳۲		۳۲	

۱. اخلاق زیست محیطی/ اخلاق زیستن فلسفی/ اخلاق پزشکی و مراقبت‌های سلامت/ اخلاق فمینیستی/ اخلاق کاربردی فناوری یا اخلاق در عصر دیجیتال (خودروهای خودران، مهندسی جغرافیایی، حریم خصوصی اینترنت، بهبود ژنتیکی، تویتر، جنگ خودمختار، جنگ هسته‌ای/ هوش مصنوعی) / اخلاق و حقوق بشر/ و

							[فلسفه برای زندگی] ^۱	
۱۵	فلسفه دین ۱	۲		۲	۳۲		فلسفه دین ۱	۳۲
۱۶	فلسفه دین ۲	۲		۲	۳۲		فلسفه دین ۲	۳۲
۱۷	فلسفه اخلاق	۲		۲	۳۲		فلسفه اخلاق	۳۲
۱۸	حکمت عملی و اخلاق فلسفی	۲		۲	۳۲		حکمت عملی و اخلاق فلسفی	۳۲
۱۹ط	فلسفه اجتماعی و سیاسی	۲		۲	۳۲		فلسفه اجتماعی و سیاسی	۳۲
۲۰	فلسفه در فیلم، هنر و ادبیات	۲		۲	۳۲		فلسفه در فیلم، هنر و ادبیات	۳۲
۲۱	منطق تعریف و گزاره‌ها	۲		۲	۳۲		منطق تعریف و گزاره‌ها	۳۲
۲۲	منطق استدلال ۱	۲		۲	۳۲		منطق تعریف و گزاره‌ها	۳۲
۲۳	منطق استدلال ۲	۲		۲	۳۲		منطق استدلال ۲	۳۲
۲۴	جدل، مناظره	۲		۲	۳۲		جدل، مناظره	۳۲
۲۵	اخلاق و مهارت‌های گفتگوی ثمربخش	۳		۳	۴۴		اخلاق و مهارت‌های گفتگوی ثمربخش	۴۴
۲۶	منطق مغالطات	۳		۳	۴۴		منطق مغالطات	۴۴
۲۷	منطق جدید ۱	۲		۲	۳۲		منطق جدید ۱	۳۲
۲۸	منطق جدید ۲	۲		۲	۳۲		منطق جدید ۲	۳۲
۲۹	تفکر انتقادی ۱	۲		۲	۳۲		تفکر انتقادی ۱	۳۲
۳۰	تفکر انتقادی ۲	۲		۲	۳۲		تفکر انتقادی ۲	۳۲
۳۱	مشاوره فلسفی ۱	۲		۲	۳۲		مشاوره فلسفی ۱	۳۲
۳۲	مشاوره فلسفی ۲	۲		۲	۳۲		مشاوره فلسفی ۲	۳۲
۳۳	فلسفه برای کودکان و نوجوانان ۱	۲		۲	۳۲		فلسفه برای کودکان و نوجوانان ۱	۳۲
۳۴	فلسفه برای کودکان و نوجوانان ۲	۲		۲	۳۲		فلسفه برای کودکان و نوجوانان ۲	۳۲
۳۵	انتخاب منطقی، تئوری تصمیم و فلسفه عمل	۲		۲	۳۲		انتخاب منطقی، تئوری تصمیم و فلسفه عمل	۳۲
	جمع کل	۷۲ واحد					جمع کل	

جدول دروس اختیاری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز / هم‌نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
	منطق و فلسفه ریاضیات	۲		۲	۳۲		۳۲	

^۱ . سعادت، خودشناسی و تأمل، توسعه فردی، رشد فردی، استكمال

۲	فلسفه زبان و زبان شناسی	۲		۲	۳۲	
	فلسفه و اخلاق فناوری	۲		۲	۳۲	
۳	عرفان عملی و مطالعه انتقادی معنویت‌های نوظهور	۲		۲	۳۲	
۴	کارورزی و مهارت‌اندوزی در آموزش فلسفه به کودکان	—	۲	۲	۳۲	
۵	کارورزی و مهارت‌اندوزی در تفکرپروری	—	۲	۲	۳۲	
	کارورزی و مهارت‌اندوزی در اخلاق و مهارت‌های گفتگو و فن بیان		۲	۲	۳۲	
	جمع کل ۱۰ واحد					

پروژه عملی

ردیف	پروژه عملی ^۱	تعداد واحد	نوع درس
۱	پروژه عملی ^۱	۳	عملی
	جمع واحد ۳ واحد		

۳. نتیجه‌گیری

گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه مازندران، در راستای برنامه «تحول حوزه آموزش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» (۱۴۰۱-۱۴۰۴) و به جهت تأکید بر مهارت‌افزایی، به‌روزرسانی، کاربردی‌سازی و البته افزایش ضریب و امکان اشتغال‌آفرینی دانش‌آموختگان با کارورزی و همچنین توجه به مسأله‌محوری و نیازهای ضروری امروز جامعه ایرانی، یعنی افزایش مهارت‌های استدلال، تفکر انتقادی و گفتگوی ثمربخش، تغییر و بلکه بالاتر از آن، تحول در برنامه درسی، سرفصل دروس و متون آموزشی را در دستور کار قرار داده است و برای این مهم، در دو بعد زیر همت گمارده است: ۱) تغییر در برنامه درسی و سرفصل دروس و متون آموزشی رشته فلسفه و کلام اسلامی؛ ۲) ایجاد رشته جدید «فلسفه کاربردی» (مبتنی بر مبانی فلاسفه بومی-اسلامی).

^۱ . فلسفه در فیلم و رسانه / فلسفه برای کودکان و نوجوانان / مشاوره فلسفی روان‌شناختی / مشاوره فلسفی در صنعت / فلسفه در ادبیات و داستان‌نویسی /

رشته فلسفه و کلام اسلامی، با برخی تغییرات با هدف، توجه به نیازهای علمی مخاطب و جامعه، مسأله-محوری، کیفی‌سازی برنامه درسی و حذف هم‌پوشانی‌ها و سرفصل‌های تکراری و همچنین افزایش تعدادی واحد درسی عملی و کاربردی (تخصصی) خواهد آمد که به عنوان رشته نظری و سنتی گروه مورد توجه است. اما ایجاد رشته فلسفه کاربردی که البته مبتنی بر آموزه‌ها و مبانی فلاسفه دوره اسلامی طراحی می‌شود، با هدف ایجاد یک رشته مهارت‌محور، کارآفرین و کاربردی-عملی است. این دو رشته، به عنوان دو رشته نظری و کاربردی در یک گروه آموزشی، قابلیت این را خواهند داشت که دانشجوی و مخاطبین، از هر دو رشته بهره برده و با توجه به آیین‌نامه‌های تدوینی، با گذراندن برخی واحدها از رشته دیگر، در دو رشته فارغ‌التحصیل شوند. فارغ‌التحصیلی از رشته فلسفه و کلام اسلامی، برای ادامه تحصیلات تا مقطع دکتری تحصیلی و پژوهش در فلسفه اسلامی و فارغ-التحصیلی در رشته فلسفه کاربردی برای افزایش مهارت‌ها و کارآفرینی همراه با پروژه عملی و کارورزی جهت پیوستن به بازار کار مورد نظر است. برای طراحی برنامه حاضر، با گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تهران و تعداد بسیاری از اساتید و دانشیاران دانشگاه‌های مهم کشور رایزنی خواهد شد که به عنوان اعضای کارگروه تحول در حوزه آموزش گروه فلسفه و کلام اسلامی خواهند بود.

Kasper Lippert-Rasmussen, The Nature of Applied Philosophy:

https://www.researchgate.net/publication/309148948_The_Nature_of_Applied_Philosophy

LORETTA M. KOPELMAN, **WHAT IS APPLIED ABOUT "APPLIED" PHILOSOPHY?:**

Downloaded from <http://jmp.oxfordjournals.org/> at Florida International University on June 19, 2015

Marc Bekoff and Dale Jamieson, Cognitive theology and applied philosophy: The significance of An Evolutionary Biology of Mind, TREE vol. 5, no. 5, May 1990

<https://simpson.edu/academics/departments/academics/departments/departments-philosophy/applied-philosophy>

<https://uwaterloo.ca/philosophy/graduate/programs/phd-applied-philosophy>

<https://www.gradcollege.txst.edu/programs/maape.html>

<https://www.utas.edu.au/courses/cale/units/hph302-applied-philosophy>

[/https://mape.strathmore.edu](https://mape.strathmore.edu)

[/https://www.cmu.edu/dietrich/philosophy](https://www.cmu.edu/dietrich/philosophy)

<https://www.pdcnet.org/ijap>

[/https://www.appliedphil.org](https://www.appliedphil.org)